

جایگاه فرهنگ ایرانی و زبان فارسی در تونس

کشور بوده است که بر اساس نظام آموزشی کلاسیک ایجاد شده بود و توأمأ دروس علمی و دینی در آنجا تدریس می‌شد و شخصیت‌های بزرگ تونس چون: شیخ عبدالعزیز الثعالی، علامه فاضل بن عاشور، عثمان العکاک، حسن الحسینی عبدالوهاب و... را تربیت نموده است که جزو اساتید و رجال علمی - دینی مشهور و برجسته دانشگاه الهیات زیتونه تونس به شمار می‌روند که آموزش کلاسیک و آکادمیک را به سبک جدید در این دانشگاه نیز بنیان گذاری نمودند) و در طول زمان، زبان فارسی جایگاه و علاقه‌مندان خود را در این کشور یافته و به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی و شناخت اندیشمندان و فرهیختگان تونس با فرهنگ و تمدن ایرانی و اسلام ایرانی به شمار می‌رود که در جامعه علمی این کشور نیز ریشه بر گرفته است، و پس از آن نیز، به دانشگاه الهیات زیتونه تونس راه یافت.

زبان فارسی به عنوان یک واحد درسی، به دانشجویان این دانشگاه، این فرصت را می‌داد تا این زبان را به عنوان یک واحد درسی انتخاب کرده و به فراگیری آن بپردازند.

اکثر اساتید این دانشگاه که با فرهنگ اصیل و تمدن اسلامی ایران آشنا بوده‌اند، دانشجویان علاقه‌مند و مستعد را به فراگیری و انتخاب واحد زبان فارسی توصیه می‌کردند، و از آنان می‌خواستند، تا جهت آشنایی با فرهنگ و تمدن اسلامی و عربی، به فراگیری زبان فارسی بپردازند، تا از این طریق بتوانند آشنایی بیشتری نسبت به افق‌های وسیع و بیکران این تمدن اصیل و فرهنگ کهن ایرانی و اسلامی پیدا کنند.

یکی از مروجان فرهنگ و تمدن ایرانی، علامه مرحوم محمد الفاضل بن عاشور، اولین رئیس دانشگاه الهیات زیتونه تونس بوده است که همواره زبان فارسی را به عنوان زبان یک تمدن بزرگ و ریشه‌دار به دانشجویان این دانشگاه معرفی می‌نمود. از ایشان نقل است که در رابطه با فرهنگ و زبان ایرانی گفته است: «بی‌شک اقبال و توفیق شایان توجه زبان فارسی در جهان، امری تصادفی، ساده و گذرا نبوده است که با یک نگاه سطحی بتوان درباره آن سخن گفت، بلکه ما معتقدیم، زبان فارسی ریشه در اسلام دارد و در واقع، دو زبان عربی و فارسی، تمدن عظیم اسلامی را پایه‌گذاری نموده‌اند و در تأیید نظریاتش اظهار داشته که برخی از پژوهشگران اسلامی نیز معتقدند که بعد از فتح ایران توسط سپاهیان اسلام، زبان فارسی و عربی آنچنان با یکدیگر آمیختگی تنگاتنگ پیدا کردند که گویا، همه فرهنگ عربی در داخل فرهنگ ایرانی

بسیاری از مورخان و صاحب‌نظران بر این باورند که غنای فرهنگ و اصالت میراث تمدن ایرانی و ارزش‌های اسلام ایرانی، حلقه وصل و انگیزه اصلی نفوذ، حضور و گسترش فرهنگ ایرانی و رواج زبان فارسی و رمز ماندگاری آن در تونس بوده است.

عثمان العکاک مورخ و ایران‌شناس برجسته تونس در کتاب خود با عنوان «العلاقات بین تونس و ایران عبر التاريخ» آورده است: «تاریخ مشترک ما در اکثر اجزاء و جنبه‌های لطیفش، جز با تاریخ ایران قابل شرح و تفسیر نیست، تاریخ تونس بسیار متأثر از ایران و فرهنگ ایرانی است، اگر به تمدن فعلی تونس نظر بیافکنیم، حتی در نوع ساختمان‌ها، لباس، غذا و نوشیدنی‌ها، زینت آلات و عطرها، آداب و رسوم مردمی، آثار تمدنی و نفوذ فرهنگ ایرانی به وضوح در آن مشاهده خواهد شد. بسیاری از مردم دوست و برادر ایران، باور ندارند که تمدن آنها با فرهنگ و جامعه تونس مرتبط و آمیخته گردیده است.»

مشترکات تمدنی، فرهنگی، دینی و پیشینه مبادلات اجتماعی و فرهنگی مردم دو کشور ایران و تونس و همچنین ظهور اندیشمندان بزرگ اسلامی چون امام سحنون نیشابوری، اسد بن فرات خراسانی و تأسیس شهر قیروان در تونس (قیروان معرب شده واژه فارسی کاروان است) توسط عقبه بن نافع در سال ۶۷۰ میلادی، تماماً به عنوان نماد تبادلات فرهنگی فیما بین دو کشور به شمار می‌روند.

با آغاز دوره اسلامی در اواخر دهه هفتم میلادی در این کشور و حضور سپاهیان خراسانی در شهر قیروان و همنوایی آنان با سپاهیان اسلامی تحت فرمان عقبه بن نافع، مردم این سرزمین را مستقیماً با فرهنگ ایرانی و زبان فارسی آشنا نمود، به طوری که بسیاری از گویش‌های فارسی، از همان دوران در زبان این کشور وارد و رایج گردید. در حال حاضر بیش از ۲۰۰ کلمه و واژه فارسی در گویش‌های زبانی این کشور وجود دارد، برخی از این کلمات عبارت‌اند از: گلیم، نارنج، مرزبان، میخانه، دهقان، درویش، خاقان، بازار، تخت، بیرق، جعبه و...

سابقه آموزش زبان فارسی در تونس

نخستین بار آموزش زبان فارسی از سال ۱۸۷۸ میلادی (سه سال قبل از اشغال تونس توسط فرانسوی‌ها که در سال ۱۸۸۱ اتفاق افتاد)، به عنوان یک واحد درسی در مدرسه صادقیه تونس، تدریس گردیده است (مدرسه صادقیه تونس مهم‌ترین مدرسه دینی آن دوران در این

مصطفی نجاریان زاده*

می‌شود که دانشجویان علاقه‌مند در هر سال تحصیلی، حق انتخاب این واحد درسی را به میزان یاد شده دارند.

ب) دانشکده عالی زبان‌های زنده تونس (نام سابق این دانشکده، دانشسرای زبان‌های زنده بورقیبه و یا کالج بورقیبه بوده است)، که وابسته به دانشگاه کارتاژ این کشور است و در سال ۱۹۹۵ میلادی به دستور آقای زین العابدین بن علی رئیس‌جمهور تونس، زبان فارسی به عنوان یکی از رشته‌های ثابت زبان در دیپارتمان زبان‌های خارجی این دانشگاه قرار گرفت و برای دانشجویان سال‌های سوم و چهارم مقطع لیسانس رشته فرهنگ و تمدن عربی علاقه‌مند این دانشکده به عنوان واحدهای اختیاری ارائه می‌گردد.

ضمناً در سال تحصیلی جاری، ۳۰ دانشجو در سال‌های سوم و چهارم مقطع لیسانس واحد زبان فارسی را انتخاب کرده و در یک کلاس مشترک به فراگیری این زبان مشغول گردیده‌اند، تعداد واحدهای زبان فارسی در این دانشکده، ۴ واحد درسی و به میزان ۴ ساعت در هفته برای دانشجویان سال‌های سوم و چهارم است، ولی مسئولین این دانشکده در نظر دارند که از سال تحصیلی ۲۰۰۴ - ۲۰۰۵ میلادی، کلاس‌های زبان فارسی را برای دانشجویان سال‌های سوم و چهارم این دانشکده به صورت مجزا برگزار نموده و برای دانشجویان هر سال ۴ واحد درسی و به مدت ۴ ساعت در هفته یعنی مجموعاً ۸ واحد درسی و هشت ساعت در هفته تدریس گردد.

ج) دانشکده عالی علوم انسانی و اجتماعی تونس که از سال تحصیلی ۲۰۰۳ - ۲۰۰۴ واحد درسی زبان فارسی را برای دانشجویان رشته ادبیات و تمدن عربی و زبان‌های باستانی تأسیس نموده است و زبان فارسی در کنار زبان‌های سریانی، اکدی و عبری به دانشجویان علاقه‌مند سال دوم این رشته ارائه می‌گردد و در سال آینده تحصیلی زبان فارسی به دانشجویان علاقه‌مند سال‌های دوم و سوم مقطع لیسانس این رشته ارائه خواهد شد. ضمناً تعداد ۱۲ دانشجوی سال دوم رشته مذکور این دانشکده، واحد درسی زبان فارسی را برای سال تحصیلی ۲۰۰۳ - ۲۰۰۴ خود انتخاب کرده و به فراگیری آن مشغول هستند.

پانویس:

* وابسته فرهنگی ج.ا.ایران، تونس، تیرماه ۱۳۸۳.

و زبان فارسی قرار گرفته و در آن خلاصه گردیده است.

آموزش زبان فارسی در مراکز دانشگاهی کنونی تونس

از اولین روزهایی که زبان فارسی رسماً به عنوان یک واحد درسی وارد مدرسه صادقیه تونس گردید و به تدریج در این کشور و در سطوح مراکز آموزش عالی این کشور نفوذ و گسترش یافت، بیش از یکصد و بیست و پنج سال می‌گذرد، به طوری که هم اکنون، در چهار مرکز آموزش عالی دولتی این کشور، بیش از دویست دانشجو به امر فراگیری این زبان مشغول هستند، این مراکز عبارت اند از:

الف) دو دانشکده عالی اصول دین و دانشکده عالی ادبیات

و تمدن عربی و اسلامی دانشگاه زیتونه تونس و در سطوح لیسانس و فوق لیسانس واحد زبان فارسی وجود دارد و دانشجویان علاقه‌مند رشته‌های تمدن عربی و اسلامی این دو دانشکده، می‌توانند زبان فارسی را به عنوان واحدهای اختیاری دروس زبان‌های خارجی خود انتخاب نمایند.

تعداد دانشجویانی که زبان فارسی را به عنوان واحدهای درسی اختیاری خود در دانشگاه زیتونه تونس در سال تحصیلی ۲۰۰۳ - ۲۰۰۴ میلادی انتخاب کرده‌اند، به تفکیک دانشکده و مقاطع تحصیلی آنان به شرح ذیل است:

۱- در مقطع لیسانس دانشکده عالی اصول دین: در سال اول

۳۰ دانشجو، در سال دوم ۳۴ دانشجو، در سال سوم ۲۸ دانشجو و در سال چهارم ۳۰ دانشجو وجود دارد. در مقطع فوق لیسانس این دانشکده که از امسال تأسیس شده است، تعداد ۴۰ دانشجوی تونسی و غیر تونسی به فراگیری زبان فارسی پرداخته‌اند.

۲- دانشکده عالی تمدن عربی و اسلامی: از سال تحصیلی

۲۰۰۲ - ۲۰۰۳ میلادی به پذیرش فراگیر زبان فارسی پرداخته و به همین خاطر، در سال اول مقطع لیسانس ۲۴ دانشجو و در سال چهارم این مقطع ۲۲ دانشجو و در مقطع فوق لیسانس ۲۰ دانشجوی تونسی و غیر تونسی به فراگیری زبان فارسی مشغول هستند.

گفتنی است که واحد درس زبان فارسی در این دو دانشکده، برای هر سال ۲ واحد درسی بوده و به میزان دو ساعت در هر هفته تدریس